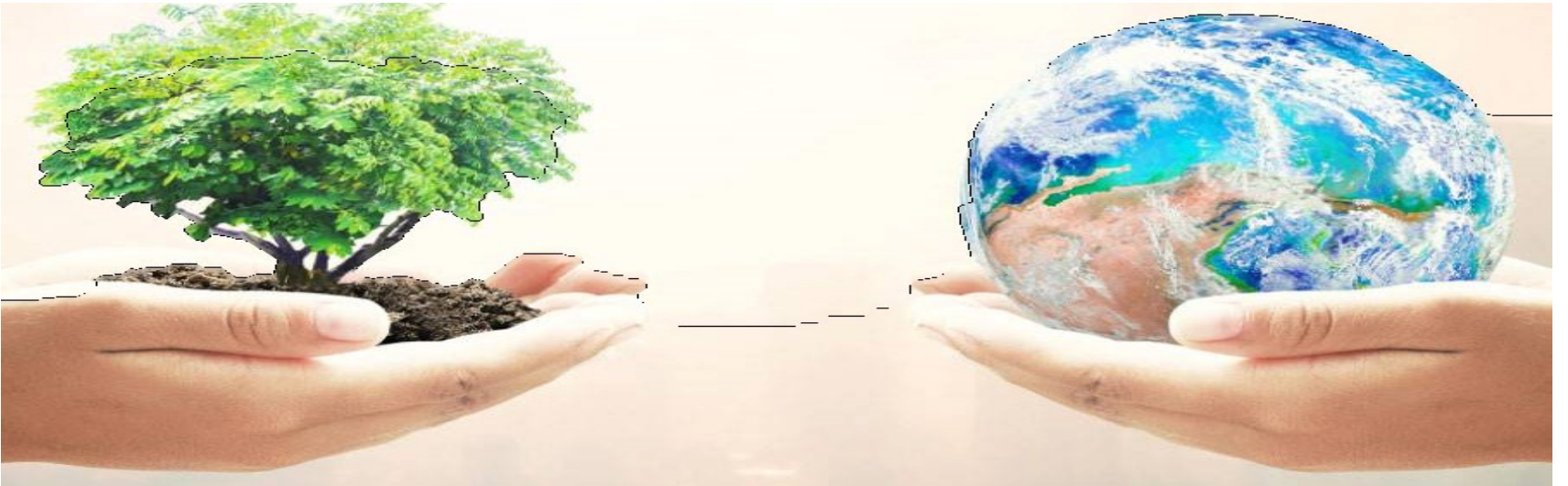

SORUMLULUK BİLİNCİ GELİŞTİRMEDE AİLENİN ROLÜ

Psk. Dan. Ömer ÖZPEK

Başköy Ortaokulu
Rehberlik Servisi

Taner...

Taner, gerçekten tatlı, şirin ve sevecen bir çocuktur. Fakat nedense hiç kimse ile birlikte olamaz, anlaşamaz. Çoğu zaman düşünceleri kaybolmuş dağınıktır, eşyalarını (araç-gereçlerini) bulamaz. Ve tabi ki ödevleri en kötüsü, milyonlarca soru sorar. Ama bir türlü bir şeye başlayamaz ve sık sık ödevlerini yapmaz. Artı arkadaşlarını rahatsız eder.

Taner gibi sevimli ama yaramaz bir öğrencinin daha çok sorumlu olmaya ihtiyacı vardır. Sorumluluğunu bilen öğrenciler kuralları takip eder ve uyar, iyi muhakeme edip düşünürler, kendilerine ve başkalarına karşı kibar ve saygılıdır. Sorumluluk sahibi öğrenciler bunları yaparken de başarı beklenti ve amaçlarına yavaş yavaş emin adımlarla ulaşmaktadırlar. Sorumluluğu dikkate aldığımızda öğrencilerimizin gelişim sürecinde neler olmaktadır, bunu öncelikle düşünmek gerek.

Giriş

Sorumluluk, insanın gelişim sürecinde üzerinde önemle durulması gereken bir olgudur. Her insanın üstlenmesi gereken ve yapmak zorunda olduğu, gerektiğinde de hesabını verebileceği sorumluluklarının olması normal bir durumdur. Aksi bir durum psikolojik ve sosyolojik açıdan sorun teşkil eder. Bu açıdan herkes gibi yetiştirilen çocukların da sorumluluk bilinciyle yetişmesi çok kıymetli ve gereklidir.

Sorumluluk Kavramı

Sorumluluk kavramı birçok yazar ve araştırmacı tarafından, kişinin kendi davranışlarının veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın farkında olması ve davranışlarının ve durumların sonuçlarını üstlenmesi olarak tanımlanmaktadır.

Bir başka tanımlamada ise sorumluluk, seçimler yapmak ve bu seçimlerin sonucunu ve etkilerini kabullenmek olarak tarif edilmiştir.

Sorumluluk Sahibi Bireyler

- ✓ Kendi kaynaklarını kullanan,
- ✓ Kendine güvenen,
- ✓ Kendi kararlarını kendisi veren,
- ✓ Davranışlarının sonuçlarını üstlenen,
- ✓ Bağımsız hareket eden,
- ✓ Başkalarının haklarını çiğnemedi, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilen,
- ✓ Öz eleştiri yapabilen,
- ✓ İşbirliğine yatkın,
- ✓ Zamanı etkin kullanabilen kimselerdir.
- ✓ En önemlisi *mutlu, uyumlu ve başarılıdırlar.*

Sorumluluk Sahibi Olmayan Bireyler

- ✓ Üzerine düşen görevlerin farkında olmadığı gibi yerine getirmek de istemez.
- ✓ Kendi işlerinin başkaları tarafından yapılmasına bekler.
- ✓ Başkalarına yük olurlar ve başkalarını suçlarlar.
- ✓ Kendi duygu ve düşüncelerinin arkasında durmazlar.
- ✓ Başkalarının haklarına, duygu ve düşüncelerine saygı göstermezler.
- ✓ Kendi görevlerini yerine getirmediği gibi başkalarına olan görevlerini de yerine getirmezler.
- ✓ Uyumsuz, tembel ve bencil olurlar.

Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Sorumluluk

Eşitlikçi ve Demokratik Anne-Baba Tutumu

Çocuklarına karşı demokratik tutuma sahip anne-babalar, çocuklarını ayrı bir kişi olarak kabul edip onlara değer vermekte ve bağımsız bir kişilik geliştirmelerini teşvik etmektedir.

Çocuk böyle bir ailede anne-babanın sevgi ve desteğinden yoksun kalmayacağını bilir. Çocuğa aile içinde eşit haklar tanınmıştır. Fikirlerini açıkça ifade etmesi desteklenir ve bu konuda cesaretlendirilir.

Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Sorumluluk

Eşitlikçi ve Demokratik Anne-Baba Tutumu

Böyle bir ailede çocuklar küçük yaştan başlayarak sorumluluk almaya hazır hale getirilirler, onlara bir iş başarmanın zevki tattırılır. Başarısızlıkları cezalandırmak yerine, başarılar ödüllendirilir. Bedensel ceza uygulanmaz. Bunun yerine, istenilen davranışın kazandırılması için veya istenmeyen davranışın azaltılması veya söndürülmesi (ortadan kaldırılması) için kanıt göstererek inandırma, mahrum bırakma gibi disiplin yöntemleri uygulanır.

Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Sorumluluk

Eşitlikçi ve Demokratik Anne-Baba Tutumu

Bir başka disiplin yöntemi çocuğun yapmaktan hoşlandığı faaliyetlerle, yapmaktan hoşlanmadığı ama yapması gereken faaliyetlerin eşleştirilmesidir. “Dişlerini fırçalarsan, çizgi film seyrederdin” gibi.

Bu şekilde yetiştirilen çocukların temel güven duyguları gelişmiş, fikirlerini serbestçe söyleyebilen, girişimci, sorumluluk alabilen,

kendisine ve diğer insanlara saygılı, kendini geliştirmeye, kendini gerçekleştirmeye ve yaratıcı fikirler üretmeye istekli bireyler olduklarını söyleyebiliriz

Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Sorumluluk

Aşırı Koruyucu ve Müdahaleci Anne-Baba Tutumu

Böyle bir ailede, çocuk ergenlik çağını geçse de ona kendi kararlarını vermesi için yeterli zemin hazırlanmaz. Bu ailede bazen çocuğun (ergenin) arzularına rağmen çocuk adına bazı kararlar alınır ve anne-babanın buna hakkı olduğu savunulur.

Böyle bir tutumla yetiştirilen çocukların yeterince girişimci olmadıkları, bağımsız davranmadıkları, ileri yaşlarda bile bir himaye edici aradıkları belirtilmektedir. Çok fazla kol-kanat gerici bir tutum içinde yetişen çocukların yetişkinliğe geçişinde güçlükleri olmaktadır.

Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Sorumluluk

Aşırı Koruyucu ve Müdahaleci Anne-Baba Tutumu

İki buçuk yaşından başlayarak döke saça da olsa çocuğun çorbasını kendi başına içmesine fırsat vermek, oyuncaklarını toplamasını beklemek kendi odasında kendi yatağında yatmasına ortam hazırlamak, yaşına ve cinsiyetine göre sofranın hazırlığı veya arabanın temizliği gibi konularda onun yardımını beklemek “sorumluluk” konusunda çocuğu cesaretlendirici ve destekleyici bir ortam sağlar..

Tam tersine koruyucu yaklaşım; çocuğun kendi kendine yeten, bağımsız bir birey olmasını engeller.

Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Sorumluluk

Aşırı Otoriter ve Baskıcı Anne-Baba Tutumu

Bu tutumu benimseyen anne-baba, çocuklarına kesin olarak hakim olduklarına inanırlar. Onlar için anne-babaya itaat esastır. Çocuklar da anne-babanın isteğinden farklı davrandıklarında dışlanacaklarını bildiklerinden ve cezalandırılma korkusundan dolayı boyun eğerler. Böyle ailelerde yetişen çocukların duygu ve düşünceleri daha çok bastırılır ve bu ailelerde yetişen gençlerde, öfke ve kızgınlık duyguları açık biçimde ifade edilmez. Çocuğun istenmeyen davranışları dayakla engellenebilir.

Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Sorumluluk

Aşırı Otoriter ve Baskıcı Anne-Baba Tutumu

Bedensel cezalandırma çocuğun saldırganlığı gözlemleyerek öğrenmesine yol açar, aynı zamanda öfke ve kızgınlık doğurur. Bu şekilde yetiştirilen çocuklar daha kolay boyun eğen, korkak, otoriteye karşı çekingen, kendinden istenileni fazlası ile yerine getiren, kendilerinden güçsüzlere karşı saldırgan, otoritenin baskısı kalktığında isyankar davranan ve kural tanımayan bir kişilik geliştirebilirler.

Erkek çocukların bakkala, kasaba gönderilmesi, onlara bahçe temizletilmesi; kız çocuklarına odalarının toplatıp temizletilmesi, toz aldırılması, bulaşık yıkatılması gibi işlerin yüklenmesi onların sorumluluğunu bilen olarak yetiştirmede ne denli etkili olabilir?

Gözlem ve araştırmalar göstermiştir ki, çocukta bir zorlama sonucu benimsenen bu gibi işler, sorumluluk duygusunun kazanılmasında hiçbir olumlu etki oluşturmamaktadır. Buna karşın bu işlerin yaptırılmasında gösterilecek aşırı zorlama anne-babaya itaatli çocuklar sağlasa bile, çocuk için kişiliğin oluşum ve gelişiminde olumsuz etkiler yaratabilir.

Peki ne yapalım?

Küçük yaşlardan itibaren çocuklara sorumluluk bilinci sabırla ve özenle kazandırılmaya çalışılmalıdır.

Yaşına uygun iş, aktivite ve görevler

verilerek çocuklar yavaş yavaş sonraki yaşlarda alacakları daha zorlu sorumluluklara hazırlanmalıdır. **Örneğin, oyun oynayan çocuğun oyuncaklarını yine kendisinin toplaması için sabırlı, tutarlı ve ısrarlı talep ve takibin yapılması gerekir.**

Peki ne yapalım?

Çoğu zaman çocuğa oyuncaklarını toplatmak onun yerine toplamaktan daha zordur. Kolayı tercih eden anne-babaların oyuncakları toplaması çocuk adına geliştirici değildir. Bu nedenle kolay yerine zoru tercih ederek çocuğun sorumluluk gelişimine katkı sağlayacak yol tercih edilmelidir.

Çıkarım

Bir taraftan da çocukluğunda ezilen ya da ezildiğini düşünen anne-babaların çocuklarını sorumluluktan uzak tutması çok rastlanan bir durumdur. **“Ben çektim, çocuğum çekmesin”** yaklaşımı çoğu zaman sağlıksız anne-baba tutumunun sergilenmesine neden olur. **Anne-babaların bilmesi gereken; çocukta gelişmeyen her özelliğin, gelecekte çocuğun birey olarak zorluk yaşamasına neden olacağı gerçeğidir.**

Yaş Dönemlerine Göre Çocuklardan Beklenen Bazı Sorumluluklar

4 Yaş

- ✓ Sofrayı kurmak,
- ✓ Oyun oynadıktan sonra oyuncaklarını veya kendine ait eşyaları yerlerine kaldırmak,
- ✓ Oyun oynarken nerede olacağını anne babasına söylemek,
- ✓ Toz alma gibi basit ev işlerinde yardımcı olmak,
- ✓ Bulaşık makinesinin doldurulmasına yardım etmek,
- ✓ Alışveriş dönüşü malzemelerin yerleştirilmesine yardımcı olmak,
- ✓ Alışveriş sırasında malzemelerin raflardan alınmasına yardımcı olmak,
- ✓ Basit bazı yiyeceklerin hazırlanmasına yardım etmek

Yaş Dönemlerine Göre Çocuklardan Beklenen Bazı Sorumluluklar

5 Yaş

- ✓ Sofrayı, her şeyi yerli yerine koyarak hazırlamak,
- ✓ Yatakları düzeltmek ve odasını temizlemek,
- ✓ Basit bir kahvaltıyı hazırlamak,
- ✓ Yedikten sonra kirlilerini kendi başına kaldırmak,
- ✓ Giyeceklerini önerileri dikkate alarak seçmek ve kendi başına giyinmek,
- ✓ Kirli giyeceklerini sepete atmak,
- ✓ Telefona gerektiği şekilde cevap vermek,
- ✓ Ayakkabılarını bağlamayı öğrenmek,
- ✓ Kendi kendine hazırlanmak (saçını tarama).

Yaş Dönemlerine Göre Çocuklardan Beklenen Bazı Sorumluluklar

6 Yaş

- ✓ Havaya, özel olay ve günlere göre giyeceklerini seçmek,
- ✓ Çiçekleri sulamak,
- ✓ Basit yiyecekleri (tost, yumurta, sosis vb.) bir büyüğün desteği ile pişirmek.

7 Yaş

- ✓ Ödev ve projelerini ebeveyn kontrolünde yapmak,
- ✓ Okul çantasını yardım alarak hazırlamak ve okul malzemelerini eksiksiz olarak okula getirmek,
- ✓ Okul çantasını taşıyabilmek,
- ✓ Evdeki hayvanları beslemek,
- ✓ Alışveriş malzemelerini eve taşımak, yerlerine yerleştirmek,
- ✓ Sabahları çalar saatle kendi başına kalkmak,
- ✓ Kendi giysi alışverişinde anne babalara yardımcı olmak

Yaş Dönemlerine Göre Çocuklardan Beklenen Bazı Sorumluluklar

8 Yaş

- ✓Yardım almadan banyo yapabilmek,
- ✓Çekmece ve dolaplarını temiz ve düzenli tutmak,
- ✓Kimse söylemeden okul giysilerini değiştirmek,
- ✓Kimse söylemeden derslerini düzenli olarak yapmak,
- ✓Kardeşleri varsa onlarla ilgilenmek (yemek yemesine, giyinmesine yardım etmek vb.),
- ✓Kendisine uygun hobileri bulmak ve sürdürmek.

Yaş Dönemlerine Göre Çocuklardan Beklenen Bazı Sorumluluklar

9-11 Yaş

- ✓ Kendi yatak çarşafalarını değiştirmek,
- ✓ Yardım almadan bulaşık makinesini yerleştirmek ve boşaltmak,
- ✓ Kendi başına listelenmiş malzemeleri bakkal, çarşıdan almak,
- ✓ Kendi randevularını (dişçi, antrenman gibi) takip etmek,
- ✓ Doğum günü ya da özel günleri planlamak,
- ✓ Basit yaralanmalarla başa çıkmak,
- ✓ Kimse söylemeden belirli görevleri yerine getirmek,
- ✓ Para biriktirip uzun vadede almak istediklerini planlamak.

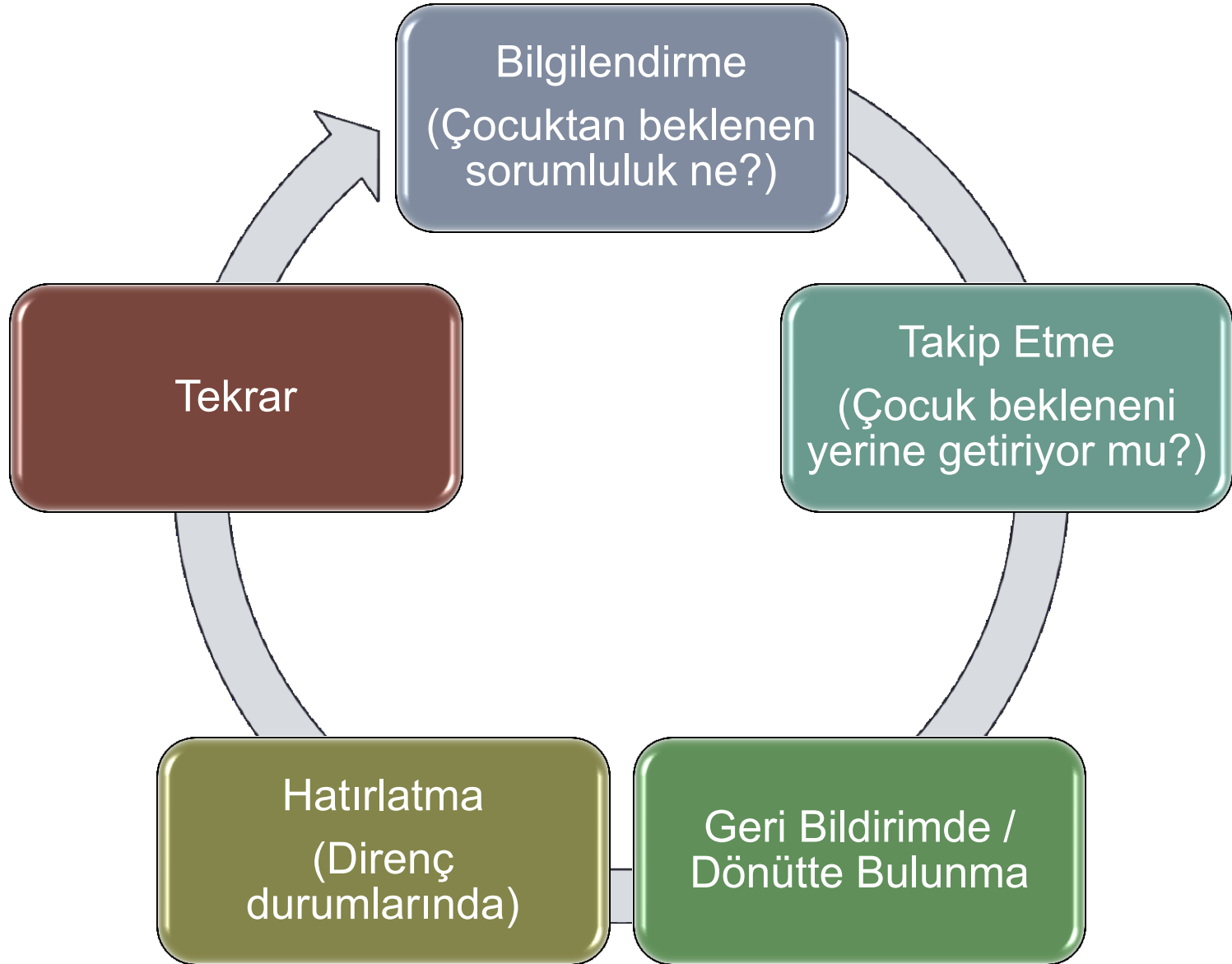
Yaş Dönemlerine Göre Çocuklardan Beklenen Bazı Sorumluluklar

12-17 Yaş

- ✓ Başkalarının haklarına saygı göstermek,
- ✓ Yardım gerektiren işlerde kendi isteği ile yardım önerisinde bulunmak,
- ✓ Eve dönüş saatlerine uymak,
- ✓ 15 yaşına kadar evde kısa süreli tek başına kalmak, 15 yaş sonrası en fazla 1.5-2 saat tek başına kalmak.

Sorumluluk Bilinci Kazandırma Döngüsü

Çocuğa Sorumluluk Bilinci Kazandırmada 8 Aşamalı Plan

Hayattaki en büyük problemi “yeteneksizlik” değil **“sorumluluk”** olan birçok birey vardır. Her ne kadar birey birbirinden farklıysa da, bir çocuğa veya bireye aşağıda sunulan plan çerçevesinde yardımcı olunabileceğini sizde keşfedin.

Çocuğa Sorumluluk Bilinci Kazandırmada 8 Aşamalı Plan

1. Bir Amaç Edinin

“Sevgi’nin ödevleri konusunda daha sorumlu davranmasını istiyorum” veya “Mehmet’in okula giderken dersler için götürülmesi gereken tüm malzemeyi götürmesini istiyorum” veya “Rojin’in düzenli not tutmasını ve bunları tekrar etmesini istiyorum” gibi bir amaç belirleyin. Sadece amacınızı düşünmek bile konuya odaklanmanızı ve doğru yönde davranmanızı sağlayabilir.

Çocuğa Sorumluluk Bilinci Kazandırmada 8 Aşamalı Plan

2. Gerekli Olan Malzemeyi Belirleyin

Öğrenci eve geldiğinde biraz dinlenmesine izin verin. Ardından ona “Bugün hangi dersleri gördünüz?”, “Hangi derslerin öğretmeni ödev verdi?” diye sorun. Söylenecek konu hakkında fikriniz olmasa dahi “Ödev konun ne?” diye sorun. Devamında “Bu ödevi yapmak için nelere ihtiyacın var?” deyin, eksik materyal varsa tamamlanması yönünde gayret gösterin.

Çocuğa Sorumluluk Bilinci Kazandırmada 8 Aşamalı Plan

2. Gerekli Olan Malzemeyi Belirleyin

Amaç: Ahmet'in ev ödevleri konusunda daha sorumlu davranmasını istiyorum.

Bunun için gerekli olan şeyler nedir?

Ahmet...

- Bunu yapabilecek yeteneğe sahip olmalı,
- Ödevlerin neler olduğunu sınıftayken öğrenmeli,
- Unutmamak için ödevlerini ödev defterine not etmeli,
- Ödevlerini yapabilmek için nelere ihtiyacı olduğunu tespit edebilmeli,
- Ev ödevini yapmalı,
- Her şeyi tekrar çantasına koyup okula getirmeli,
- Okulda ödevini çıkartıp tekrar yerine koyabilmeli.

Çocuğa Sorumluluk Bilinci Kazandırmada 8 Aşamalı Plan

3. Düzeyi Belirleyin

Öğrenciyi gözlemleyin. Bir önceki sayfadaki aşamalardan hangisinde tıkanığını tespit edin. Ardından tıkanığı noktana kendisine telkinlerde bulunun. Örneğin, öğrenci eve geldiğinde ödevi olduğunu ancak bunu hatırlamadığını söylüyorsa, ona bir not defteri vererek ertesi gün ödevi not almasını isteyin.

Çocuğa Sorumluluk Bilinci Kazandırmada 8 Aşamalı Plan

4. Zayıf Noktalar Konusunda Alınacak Tedbirler

Öğrenci ona bir not defteri vermenize rağmen ödevini not etmedi mi?

Öğrenci okuma-yazma becerisi kazanamamış olabilir. Sınıf öğretmeni ile görüşün.

Çocuđunuz odasını nasıl toplayacağını göstermenize rağmen bunu gerçekleştiriyor mu?

Çocuk henüz yeterli gelişim düzeyine erişmemiş olabilir. Ona destek olun. Gelişimsel noktada sorun olduğü düşüncesindeyseniz önce okul rehber öğretmeni ile görüşün, sonra yönlendirmesine göre gerekiyorsa bir hekimden yardım alın.

Çocuğa Sorumluluk Bilinci Kazandırmada 8 Aşamalı Plan

5. Kurallar ve Katlanılacak Sonuçlar Katı ve Kesin Olmalı

Çocuk ile önceden anlaşın, kuralları birlikte belirleyin. Bu anlaşma “Ödevlerini yapmazsan televizyon izlemene / telefon-tablet-bilgisayar oynamana / dışarı çıkmama izin vermem.” şeklinde olabilir. Çocuk ödevini yapmadığı zaman kuralları kesin olarak uygulayın. Onun davranışlarının sonuçlarıyla yüzleşmesine izin verin.

Çocuğa Sorumluluk Bilinci Kazandırmada 8 Aşamalı Plan

6. Okuldaki Öğretmenlerden Yardım Alın

Çocuğun sorumluluk kazanmasında onunla uzaktan yakından ilgisi olan herkesin işbirliği gereklidir. Çocuğunuza sorumluluklarını fark ettirme noktasında zorlanıyorsanız okuldaki öğretmenlerinden destek alın.

Çocuğa Sorumluluk Bilinci Kazandırmada 8 Aşamalı Plan

7. Öğrenciden Bir Anda Zor Görevleri Yerine Getirmesini Beklemeyin

Öğrencinin yetenekleri üzerinde çalışırken önce basit olandan başlayın. Bir kez kolay olanı başardığınızda adım adım diğer yetenekler üzerinde uğraşma aşamasına geçin. Bir noktada saplanıp kalarak asıl amacınızı unutmayın.

Çocuğa Sorumluluk Bilinci Kazandırmada 8 Aşamalı Plan

8. Çocukları Takviyeye Bağımlı Hale Getirmeyin

Bu işte kural; sonuç getirecek en düşük ödölün verilmesidir.

Bazı öğrenciler somut ödüllerle ödüllendirilmek isterlerse de, bazılarına serbest zaman tanınması, ilgilendiği bir aktiviteye katılmak gibi ödüller yeterli olabilir.

Bazı öğrenciler ana-babalarına iyi not aldıklarını göstermek isterler.

Bazılarının gelişim sağlaması için ise anne-babaların övgüsü ve onayı gereklidir.

Sorumluluk Bilinci Kazandırmada Bazı Öneriler

- Beklentilerinizde gerçekçi olmaya çalışın
  - Kurulları belirlerken çocuğunuzun yaşı ve özel durumlarını dikkate alın.
- Bazı davranışlarının yaşı gereği doğal ve geçici olduğunu unutmayın.
- Çocuğunuza davranışı ile ilgili beklentilerinizi tam olarak öğretin.
- Söz konusu davranışı bildiğini veya yaşı gereği bilmesi gerektiğini varsaymayın.
- Sorunlarla karşılaşmadan önce doğru davranışı hatırlatın.
- İyi davranışı kullanma olanağı veren uygun ortamlar hazırlayın.
  - Deneyimlerle öğrenmesini kolaylaştırın.
- Çocuğunuza bütün özellikleri ile değer verdiğinizi, sevginizi hissettirin.
  - Çocuğunuza yerine getirilmeyen sorumluluklar konusunda «yanlış» bir kişi olduğu izlenimi vermeyin.

Sorumluluk Bilinci Kazandırmada Bazı Öneriler

- Çocuğa kuralların düzenlenmesi ve uygulanmasında aktif rol ve sorumluluk verin.
  - «Sabahleyin zamanında kalkabilmen için odana saat koyuyorum.»
- Aile üyeleri çocukla ilgili amaç ve beklentilerde uyuşmalıdır.
  - Ebeveynler birbirleriyle tutarlı olmalı...
- Çocuğunuzun sizi tartışma ortamına çekmesine izin vermeyin.
  - «Filmi tamamlamak istemeni anlıyorum ama şimdi yatman gerekiyor.»
- Çocuğunuzunuzu değil davranışını eleştirin.
  - ~~«Kardeşine vurdun. Sen laftan anlamazın tekisin!»~~ demek yerine «Kardeşine vurman hoş bir davranış değil.» deyin.

Sorumluluk Bilinci Kazandırmada Bazı Öneriler

- Duygu ve düşüncelerinizi açıklarken **ben dili** ile konuşun.
  - «Odanı toplamaman beni üzüyor.»
- Sınırlandırılmış seçenekler kullanın.
  - «Ödevini şimdi mi yaparsın, oyunun bitince mi?»
- Çocuğun duygularını anladığınızı ifade edin.
  - «Kardeşin sürekli gürültü yaptığı için öfkelenmiş olmalısın. Ama güzelce uyarmak varken ona vurman doğru bir davranış değil.»
- Çocuklara mevcut uğraşlarını sonlandırıp yeni bir uğraşa başlamaları için zihinsel hazırlığın oluşması için zaman tanıyın.
  - «On dakika içinde ödevlerini yapmaya başlamalısın.»
- Çocuğun sorunları üzerinde düşünmesi ve çözüme ulaşmasını sağlamak için çocuğa yardımcı sorular sorun.
  - «Sence ödevini yapmadığın için öğretmenin sana nasıl davranacak?»

Sorumluluk Bilinci Kazandırmada Bazı Öneriler

- Sorumluluklarını yerine getirmesi için çocuklarınızın görebileceği yerlere hatırlatıcı ipuçları yerleştirin.
  - Diş fırçası resmi, «Ödevlerini yapmayı unutma», «Telefonla çok oynamak gözlere ve parmaklara zarar verir» tarzı notlar.
- Çocuğunuzun gösterdiği istenmedik davranışın altında yatan nedenleri anlamaya ve önlem almaya çalışın.
- Mümkünse «Hayır» kelimesi yerine «Evet» kelimesini kullanın.
  - «Hayır, oyun oynayamazsın.» demek yerine «Evet, oyun oynayabilirsin ama önce odanı toplaman gerekir.» gibi...
- Bir şeyin neden yapılamayacağını somut örneklerle çocuğa sezdirmeye çalışın.
  - «Bu kadar dağınık odada ders çalışılabilir mi / uyunabilir mi sence?»
- Çocuklarınız sizin uyguladığınız yöntemleri örnek olur. Bu yüzden onlara doğru model olunuz.
- Kurduğunuz cümlelerle çocuklarınıza verebileceğiniz mesajların farkında olunuz.

Bazı Teşvik Edici Cümleler

- Yatağını ne kadar güzel toplamışsın...
- Bana yardım etmen işlerimi kolaylaştırıyor.
- Bugün misafirlikte uslu durduğun – sevmediğim bir davranışta bulunmadığın için sana teşekkür ederim.
- Bu dönem takdir – teşekkür belgesi alamamış olabilirsiniz ama oldukça çaba gösterdin ve biz de bunu gördük. Bizim için önemli olan da bu...
- Bunu bizden yardım almadan da başarabileceğini biliyordum.

Bazı Cesaret Kırıcı Cümleler

- ~~Ne zaman saygılı oldun ki şimdi olasın.~~
- ~~Tek işin sorun çıkarmak.~~
- ~~Aynısını sıkıysa bir daha yap da görelim.~~
- ~~Çok değil, tek bir kez dediğimi yap!~~
- ~~Elinden gelinin en fazlası bu mu?~~
- ~~Korkarım senin doğru karar verdiğini görmeden öleceğim...~~

Son Söz...

Sonuç olarak, sorumluluk bilincinin kazandırılmasının insan gelişim sürecinin açısından hayati önemi unutulmamalıdır. Anne-babalar olarak bu konuda sürekli, sabırlı ve tutarlı bir süreç takip edilmelidir. Çocuklara yaşlarına uygun, geliştirici ve sorumluluk bilincine katkı sağlayacak görev ve işler verilmez. Zor olsa da bu görevler ihmal edilmemelidir.

KAYNAKÇA

- ÖZEN, Yener (2015). *Sorumluluk Eğitimi*. Ankara: Vize Yay.
- KULAKSIZOĞLU, Adnan (2020). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- <https://imatherapy.com/2018/10/20/cocuklarda-sorumluluk-bilinci/>
- <https://slideplayer.biz.tr/slide/3088432/>